

SPIS TREŚCI

PRZEDMOWA DO WYDANIA VI	9
1. PRZEDMIOT, JĘZYK I METODOLOGIA FIZYKI	11
1.1. Czym jest fizyka?	11
1.2. Wielkości fizyczne	11
1.3. Pomiar wielkości fizycznych. Rzędy wielkości	17
1.3.1. Definicja pomiaru. Jednostki i ich układy	17
1.3.2. Rzędy wielkości	18
1.4. Prawa i zasady fizyki	19
1.5. Modele matematyczne. Teorie fizyczne	20
1.6. Związek fizyki z innymi naukami. Rola komputerów w fizyce	22
1.7. Oddziaływania fundamentalne	23
2. MECHANIKA KLASYCZNA	25
2.1. Wstęp	25
2.2. Kinematyka	26
2.2.1. Układy współrzędnych	27
2.2.2. Tor i równania toru	29
2.2.3. Prędkość i przyspieszenie	29
2.2.4. Składowe styczna i normalna przyspieszenia	31
2.2.5. Klasyfikacja ruchów	33
2.2.6. Całkowanie kinematycznych równań ruchu. Droga	33
2.2.7. Prędkość kątowna i przyspieszenie kątowne	35
2.3. Dynamika	38
2.3.1. Masa i moment bezwładności	38
2.3.2. Siła i moment siły	42
2.3.3. Pęd i moment pędu	43
2.3.4. Zasady dynamiki	46
2.3.5. Układy inercjalne. Niezmienniczość względem transformacji Galileusza	50
2.3.6. Układy nieinercjalne. Siły bezwładności	53
2.3.7. Ruch ciał o zmiennej masie	59
2.4. Praca, moc i energia	61
2.4.1. Definicja pracy	61
2.4.2. Siły zachowawcze i niezachowawcze	64
2.4.3. Energia kinetyczna i potencjalna	65
2.5. Zasady zachowania	66
2.5.1. Zasada zachowania pędu	66
2.5.2. Zasada zachowania momentu pędu	68

2.5.3.	Zasada zachowania energii mechanicznej	69
2.5.4.	Zasady zachowania w mechanice a ogólne właściwości czasu i przestrzeni	71
2.5.5.	Inne zasady zachowania i ich rola w fizyce	76
2.6.	Oddziaływanie grawitacyjne	79
2.6.1.	Siła grawitacyjna	79
2.6.2.	Pole grawitacyjne	80
2.6.3.	Ruch w polu grawitacyjnym. Prawa Keplera	87
3.	MECHANIKA PŁYNÓW	93
3.1.	Klasyfikacja płynów	93
3.2.	Klasyfikacja przepływów. Liczba Reynoldsa i podobieństwo hydrodynamiczne	95
3.3.	Równanie ciągłości płynu	99
3.4.	Równanie Bernoulliego i jego zastosowania	101
3.5.	Wektorowe pole prędkości	104
4.	TERMODYNAMIKA FENOMENOLOGICZNA	111
4.1.	Opis fenomenologiczny a statystyczny	111
4.2.	Energia wewnętrzna układu termodynamicznego	112
4.3.	Zerowa zasada termodynamiki	114
4.4.	Równowaga termodynamiczna	115
4.5.	Praca i ciepło	118
4.6.	Pierwsza zasada termodynamiki	119
4.7.	Funkcje stanu a funkcje procesu	122
4.8.	Gaz doskonały	124
4.9.	Gazy rzeczywiste	128
4.10.	Proces politropowy i jego szczególne przypadki	132
4.11.	Cykle termodynamiczne. Sprawność maszyn cieplnych	134
4.12.	Entropia	138
4.13.	Druga zasada termodynamiki	143
4.14.	Trzecia zasada termodynamiki	146
4.15.	Potencjały termodynamiczne	147
4.16.	Reguła faz Gibbsa. Diagramy fazowe	149
4.17.	Równanie Clausiusa-Clapeyrona	153
5.	TERMODYNAMIKA STATYSTYCZNA	154
5.1.	Podstawowe pojęcia statystyki fizycznej	154
5.2.	Stan mikroskopowy i stan makroskopowy. Prawdopodobieństwo termodynamiczne	159
5.3.	Statystyczna interpretacja równowagi i entropii	161
5.4.	Mikroskopowa interpretacja ciśnienia i temperatury	167
5.5.	Zasada ekwipartycji energii	170
5.6.	Średnia droga swobodna	172
5.7.	Rozkład Boltzmanna	174
5.8.	Rozkład Maxwella	180
5.9.	Zjawiska transportu w gazach	186
5.9.1.	Transport masy — dyfuzja	187
5.9.2.	Transport energii — przewodnictwo cieplne	189
5.9.3.	Transport pędu — lepkość	191

6.	ELEKTROSTATYKA	194
6.1.	Wstęp	194
6.2.	Prawo Coulomba	195
6.3.	Pole elektryczne	196
6.4.	Układy ładunków punktowych. Dipol elektryczny	200
6.5.	Zastosowanie prawa Coulomba do obliczania natężenia pola ciągłych rozkładów ładunków	203
6.6.	Prawo Gaussa	206
6.7.	Postać różniczkowa prawa Gaussa	209
6.8.	Potencjał elektryczny	211
6.9.	Pojemność elektryczna przewodnika	216
6.10.	Energia pola elektrycznego	218
6.11.	Siły ponderomotoryczne — elektrometr bezwzględny Kelvina	221
6.12.	Łączenie kondensatorów	222
6.13.	Pole elektryczne w ośrodku materialnym	224
6.14.	Mechanizmy polaryzacji elektrycznej w dielektrykach	230
	6.14.1. Substancje niepolarne	231
	6.14.2. Dielektryki polarne	233
6.15.	Ferroelektryki	236
7.	PRĄD ELEKTRYCZNY	240
7.1.	Podstawowe wiadomości o prądzie stałym	240
7.2.	Teoria Drudego-Lorentza przewodnictwa elektrycznego metali	245
7.3.	Prawa Kirchhoffa	247
7.4.	Praca prądu elektrycznego	251
7.5.	Roztwory elektrolityczne — prawa elektrolizy Faradaya	252
7.6.	Przewodność równoważnikowa roztworów. Liczby przenoszenia	257
8.	MAGNETYZM I INDUKCJA ELEKTROMAGNETYCZNA	260
8.1.	Siła Lorentza — wektor indukcji magnetycznej	260
8.2.	Ruch cząstek naładowanych w polu magnetycznym	261
8.3.	Siła elektrodynamiczna — moment magnetyczny obwodu z prądem ...	263
8.4.	Zjawisko Halla	266
8.5.	Pole magnetyczne prądu	267
	8.5.1. Doświadczenie Oersteda	267
	8.5.2. Prawo Ampera	268
	8.5.3. Prawo Biot-Savarta	271
8.6.	Magnes stały	274
8.7.	Względność pola magnetycznego	275
8.8.	Zjawisko indukcji elektromagnetycznej	276
8.9.	Zjawisko indukcji własnej. Indukcyjność cewki	283
8.10.	Energia pola magnetycznego	290
8.11.	Indukcja wzajemna	292
8.12.	Magnetyczne właściwości materii	295
	8.12.1. Dia-, para- i ferromagnetyzm	295
	8.12.2. Elementarny model diamagnetyzmu	298
	8.12.3. Paramagnetyzm	299
	8.12.4. Ferromagnetyzm	300
8.13.	Prawo Ampera dla magnetyków. Trzy wektory magnetyczne	303

8.14.	Obwody magnetyczne	307
8.15.	Równania Maxwella	309
9.	DRGANIA I FALE	315
9.1.	Drgania harmoniczne proste	315
9.2.	Ogólne rozwiązanie równania drgań — drgania tłumione	320
9.3.	Drgania wymuszone w układzie bez tłumienia	323
9.4.	Drgania wymuszone z tłumieniem — rezonans	325
9.5.	Indukcyjność i pojemność w obwodzie prądu zmiennego	328
9.6.	Składanie drgań. Analiza fourierowska	331
9.7.	Równanie fali akustycznej. Elementy akustyki	334
9.8.	Rozwiązania równania falowego	338
9.9.	Fale elektromagnetyczne	340
9.10.	Promieniowanie dipola elektrycznego	344
9.11.	Widmo fal elektromagnetycznych	347
9.12.	Nakładanie się fal — prędkość grupowa	348
9.13.	Fale stojące	350
9.14.	Odbicie fal od granicy dwóch ośrodków	352
9.15.	Elementarna teoria dyspersji fal elektromagnetycznych	354
9.16.	Zasada Fermata i zasada Huygensa	356
9.17.	Zjawiska interferencyjne	358
9.18.	Dyfrakcja fal elektromagnetycznych	365
	9.18.1. Dyfrakcja na pojedynczej szczelinie	365
	9.18.2. Zdolność rozdzielcza siatki dyfrakcyjnej	369
9.19.	Polaryzacja światła	371
10.	SZCZEGÓLNA TEORIA WZGLĘDNOŚCI	375
10.1.	Wprowadzenie	375
	10.1.1. Doświadczenie Michelsona Morleya	376
10.2.	Transformacja Lorentza współrzędnych i czasu	378
	10.2.1. Relatywistyczne dodawanie prędkości	382
	10.2.2. Skrócenie długości w kierunku ruchu	383
	10.2.3. Dylatacja czasu	384
	10.2.4. Jednoczesność dwóch zdarzeń	384
	10.2.5. Potwierdzenie mionowe teorii względności	385
	10.2.6. Interwał czasoprzestrzenny	386
10.3.	Elementy dynamiki relatywistycznej	386
	10.3.1. Zależność masy od prędkości	387
	10.3.2. Praca rozpędzania ciała	388
11.	PODSTAWY DOŚWIADCZALNE MECHANIKI KWANTOWEJ — KWANTY	392
11.1.	Promieniowanie termiczne	392
	11.1.1. Wiadomości wstępne	392
	11.1.2. Prawa promieniowania cieplnego	394
	11.1.3. Teoria Rayleigha-Jeansa	396
	11.1.4. Teoria Plancka widma emisji cieplnej	401
11.2.	Zjawisko fotoelektryczne	405
11.3.	Zjawisko Comptona	409

11.4.	Promieniowanie rentgenowskie	413
11.5.	Dualizm korpuskularno-falowy promieniowania	415
11.6.	Oddziaływanie promieniowania elektromagnetycznego z materią	416
12.	PODSTAWY DOŚWIADCZALNE MECHANIKI KWANTOWEJ	
	— BUDOWA ATOMU	418
12.1.	Odkrycie elektronu	418
12.2.	Model Thomsona budowy atomu	419
12.3.	Odkrycie jądra atomowego — model Rutherforda budowy atomu	420
12.4.	Model Bohra budowy atomu wodoru	421
	12.4.1. Widma atomowe	422
	12.4.2. Postulaty Bohra	423
	12.4.3. Poprawka na skończoną masę jądra	428
	12.4.4. Doświadczenie Francka-Hertza	428
	12.4.5. Charakterystyczne promieniowanie rentgenowskie	430
	12.4.6. Dyfrakcja promieni X	432
	12.4.7. Zasada korespondencji	434
	12.4.8. Wady teorii Bohra	436
13.	ELEMENTY MECHANIKI KWANTOWEJ	437
13.1.	Hipoteza de Broglie'a	437
13.2.	Interpretacja reguł kwantowych Bohra	440
13.3.	Probabilistyczna interpretacja fal materii	441
13.4.	Paczka falowa	442
13.5.	Zasada nieoznaczoności Heisenberga	444
13.6.	Równanie Schrödingera	447
13.7.	Rozwiązania równania Schrödingera dla wybranych potencjałów	450
	13.7.1. Potencjał stały	451
	13.7.2. Próg potencjału	453
	13.7.3. Bariera potencjału	459
	13.7.4. Studnia potencjału	461
	13.7.5. Oscylator harmoniczny	466
13.8.	Kwantowa teoria atomu wodoru	469
13.9.	Postulaty mechaniki kwantowej	475
13.10.	Moment pędu w mechanice kwantowej	478
13.11.	Moment magnetyczny elektronu	480
13.12.	Spin elektronu	482
13.13.	Doświadczenie Sterna i Gerlacha	484
13.14.	Atomy wieloelektronowe	486
	13.14.1. Zakaz Pauliego	486
	13.14.2. Układ okresowy pierwiastków	487
	13.14.3. Zjawisko Zeemana	490
	13.14.4. Statystyki kwantowe	492
13.15.	Natężenie linii widmowych — prawdopodobieństwo przejść elektronu ..	499
13.16.	Emisja wymuszona fotonów — laser	501
14.	ELEMENTY FIZYKI CIAŁA STAŁEGO	506
14.1.	Budowa i podstawowe właściwości ciał stałych	506
14.2.	Wiązania w ciałach stałych	509

14.3.	Energia wiązania sieci jonowej	513
14.4.	Elektrony swobodne metalu — model Sommerfelda	518
14.5.	Ciepło molowe sieci krystalicznej — model Einsteina	523
14.6.	Drgania sieci	526
14.7.	Model Debye'a ciepła molowego sieci krystalicznej	530
14.8.	Napięcia kontaktowe	532
14.9.	Zjawisko termoemisji	537
14.10.	Nadprzewodnictwo	539
	14.10.1. Zależność temperatury przejścia od pola magnetycznego	540
	14.10.2. Efekt izotopowy	540
14.11.	Pasmowa teoria ciał stałych	543
14.12.	Masa efektywna nośników ładunku	549
14.13.	Półprzewodniki samoistne	551
14.14.	Półprzewodniki domieszkowe	553
14.15.	Złącze <i>p-n</i>	556
14.16.	Czas życia nośników mniejszościowych — tranzystor	561
14.17.	Tranzystor polowy	566
15.	ELEMENTY FIZYKI JĄDROWEJ	569
15.1.	Własności jąder atomowych	569
	15.1.1. Skład jądra atomowego	569
	15.1.2. Rozmiar jądra atomowego	570
	15.1.3. Masa jądra atomowego	571
	15.1.4. Defekt masy — energia wiązania jądra	572
	15.1.5. Spin i moment magnetyczny jądra atomowego	574
	15.1.6. Siły jądrowe	576
15.2.	Modele jądra atomowego	579
	15.2.1. Wiadomości wstępne	579
	15.2.2. Model kroplowy	580
	15.2.3. Model gazu Fermiego	582
	15.2.4. Model powłokowy	584
	15.2.5. Model kolektywny	585
15.3.	Przemiany jądrowe	586
	15.3.1. Wiadomości wstępne	586
	15.3.2. Przemiana α	588
	15.3.3. Przemiana β	591
	15.3.4. Promieniowanie γ . Zjawisko Mössbauera	596
15.4.	Reakcje jądrowe	598
	15.4.1. Klasyfikacje reakcji jądrowych	598
	15.4.2. Modele reakcji jądrowych	600
	15.4.3. Reakcje rozszczepienia	601
	15.4.4. Reakcje syntezy termojądrowej	605
15.5.	Oddziaływanie promieniowania jądrowego z materią	608
15.6.	Detekcja promieniowania jądrowego	611
15.7.	Akceleratory cząstek naładowanych	612
	SKOROWIDZ	615